1-03-2026

Opinie o Świadkach Jehowy rosyjskiego religioznawcy i biegłego sądowego prof. Sergieja Iwanenko

Część 1

tłum. cytaty: Grzegorz Kaszyński

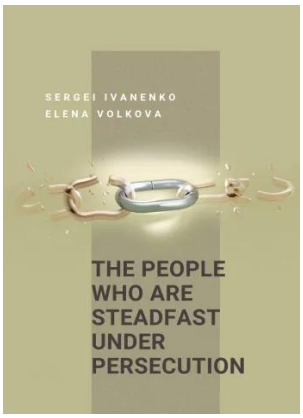

Sergei Ivanenko & Elena Volkova
The People Who Are Steadfast Under Persecution:
Jehovah's Witnesses in 21st century Russia
Moskwa 2024

9	The doctrinal basis of the organization of Jehovah's Witnesses was not a particular charismatic leader, but the Bible. The history of Jehovah's Witnesses began with a discussion group of "Bible Students" started in 1870 in the United States by Charles Russell. The Bible Students (who received the name "Jehovah's Witnesses" in 1931) do not consider Charles Russell a prophet, or his writings as absolute truth forming the doctrinal basis of their organization.	Doktrynalną podstawą organizacji Świadków Jehowy nie był konkretny charyzmatyczny przywódca, ale Biblia. Historia Świadków Jehowy rozpoczęła się od grupy dyskusyjnej „Badaczy Pisma Świętego", założonej w 1870 roku w Stanach Zjednoczonych przez Charlesa Russella. Badacze Pisma Świętego (którzy przyjęli nazwę „Świadkowie Jehowy" w 1931 roku) nie uważają Charlesa Russella za proroka, ani jego pism za absolutną prawdę, stanowiącą doktrynalną podstawę ich organizacji.
9	I have not seen portraits of C. T. Russell in the halls or centers of Jehovah's Witnesses. Nor is there any reference in the preaching or literature of Jehovah's Witnesses to his works as the embodiment of absolute truth. Thus, there is not even a hint of any "personality cult" around Russell among Jehovah's Witnesses.	Nie widziałem portretów C. T. Russella na korytarzach ani w ośrodkach Świadków Jehowy. Nie ma też żadnych wzmianek w nauczaniu ani literaturze Świadków Jehowy o jego dziełach jako ucieleśnieniu prawdy absolutnej. Zatem nie ma nawet śladu „kultu jednostki" wokół Russella wśród Świadków Jehowy.
9,10	If a new religious movement does not disappear after the death of its founder, the first generation of believers (most of whom chose their religion consciously and were burning with the flame of sincere and deep faith) are replaced by subsequent generations, for whom the religion is no longer the result of	Jeśli nowy ruch religijny nie znika po śmierci swego założyciela, pierwsze pokolenie wierzących (z których większość świadomie wybrała religię i płonęła ogniem szczerej i głębokiej wiary) zastępują kolejne pokolenia, dla których religia nie jest już wynikiem ich własnego, wolnego wyboru, lecz czymś

	their own free choice, but something "traditional," inherited from their parents and more distant generations of ancestors. In such a religious organization, enthusiasm gradually wanes and the spirituals energy of the believers diminishes. Jehovah's Witnesses were able to avoid this danger as well. Remarkably, even second-, third-, and fourth-generation Jehovah's Witnesses do not take their organization for granted or view their obligations to it as a mere formality. The reason for this is likely that when raising their children, Jehovah's Witnesses entourage them to make a free, informed choice of faith. I would like to mention that this is how children are raised in most of the familie of believers I have had occasion to meet.	„tradycyjnym", dziedziczonym po rodzicach i dalszych pokoleniach przodków. W takiej organizacji religijnej entuzjazm stopniowo słabnie, a energia duchowa wierzących maleje. Świadkom Jehowy udało się również uniknąć tego niebezpieczeństwa. Co ciekawe, nawet Świadkowie Jehowy drugiego, trzeciego i czwartego pokolenia nie traktują swojej organizacji jako czegoś oczywistego ani swych zobowiązań wobec niej jako czystej formalności. Powodem tego jest prawdopodobnie to, że Świadkowie Jehowy, wychowując swoje dzieci, zachęcają je do dokonania swobodnego, świadomego wyboru wiary. Chciałbym wspomnieć, że w ten sposób wychowuje się dzieci w większości rodzin wierzących, które miałem okazję poznać.
10	I had the opportunity to see this for myself when I visited the World Headquarters of Jehovah's Witnesses in the late 1990s and visited with members of the Governing Body (as described in the book *The People Who Are Never Without Their Bibles*).	Miałem okazję przekonać się o tym osobiście, odwiedzając Światowe Biuro Główne Świadków Jehowy pod koniec lat 90-ych i spotykając się z członkami Ciała Kierowniczego (opisanymi w książce „Ludzie, którzy nigdy nie rozstają się ze swoimi Bibliami").
11	The fact that Jehovah's Witnesses have no racial prejudices or ethnic conflicts commands respect. Jehovah's Witnesses are one of the few, if not the only, large religious organizations completely devoid of ethnic enmity. Many thinkers, poets, and writers have dreamed of humanisty becoming one family, in which war ceases and mutual hatred disappears. In today's world, torn apart by military conflicts and enmity, this dream seems unrealistic. Jehovah's Witnesses have succeeded in creating an international brotherhood with the same beliefs in all countries of the world. They take all possible measures to ensure that there are no social, ethnic, racial, or class divisions among them. There are no disputes about politics among Jehovah's Witnesses; they remain politically neutral and preach "the good news of the Kingdom" which will eliminate all the problems of humanity, including war. Let us consider an example from recent history. On February 24, 2022, despite the efforts of world leaders to prevent war, Russian troops invaded Ukraine, where about 130,000 Jehovah's Witnesses live. Not even one of Jehovah's Witnesses was among the Russian military or among the defenders of Ukraine. Like their fellow believers in other countries, Jehovah's Witnesses do not take up arms or participate in wars. At the same time, they always actively	Fakt, że Świadkowie Jehowy nie mają uprzedzeń rasowych ani konfliktów etnicznych, budzi szacunek. Świadkowie Jehowy są jedną z niewielu, jeśli nie jedyną, dużą organizacją religijną całkowicie wolną od wrogości etnicznej. Wielu myślicieli, poetów i pisarzy marzyło o tym, by ludzkość stała się jedną rodziną, w której ustają wojny, a wzajemna nienawiść znika. W dzisiejszym świecie, rozdartym konfliktami zbrojnymi i wrogością, marzenie to wydaje się nierealne. Świadkom Jehowy udało się stworzyć międzynarodową wspólnotę braterską o tych samych przekonaniach we wszystkich krajach świata. Podejmują wszelkie możliwe kroki, aby zapewnić, że nie ma między nimi podziałów społecznych, etnicznych, rasowych ani klasowych. Wśród Świadków Jehowy nie ma sporów politycznych; pozostają politycznie neutralni i głoszą „dobrą nowinę o Królestwie", które wyeliminuje wszystkie problemy ludzkości, w tym wojnę. Rozważmy przykład z niedawnej historii. 24 lutego 2022 roku, pomimo wysiłków światowych przywódców, aby zapobiec wojnie, wojska rosyjskie wkroczyły na Ukrainę, gdzie mieszka około 130 000 Świadków Jehowy. Ani jeden Świadek Jehowy nie był w rosyjskim wojsku ani wśród obrońców Ukrainy. Podobnie jak ich współwyznawcy w innych krajach, Świadkowie Jehowy nie chwytają za broń ani nie biorą

	help victims of military conflicts. Thousands of Ukrainian Jehovah's Witnesses became refugees.	udziału w wojnach. Jednocześnie zawsze aktywnie pomagają ofiarom konfliktów zbrojnych. Tysiące ukraińskich Świadków Jehowy stało się uchodźcami.
15	Are Jehovah's Witnesses Christians? There are different points of view on this subject. Until recently, the picture was fairly clearcut. Religious studies scholars considered Jehovah's Witnesses to be Christians, while "anti-cultists" called Jehovah's Witnesses a "pseudo-Christian" or "para-Christian" sect, thus denying them their right to be called Christians. In recent years, the situation in Russia has become more complicated. Pressure from the "anti-cult lobby" on religious studies scholars has increased, and some researchers have "wavered" and begun to look for "academic" arguments in favor of the claim that Jehovah's Witnesses cannot be considered Christians. In December 2021, for example, there was a debate among participants in the Encyclopedia of Protestantism Project about whether Jehovah's Witnesses are Christians. Only one participant in the discussion, Professor A. P. Zabiyako (Blagoveshchensk), argued that Jehovah's Witnesses are not Christians because they do not recognize the Nicene Creed. However, this cannot be considered a scholarly criterion for defining Christianity. Many Christian churches use the more ancient Apostolic Creed.	Czy Świadkowie Jehowy są chrześcijanami? Istnieją różne punkty widzenia na ten temat. Do niedawna obraz był dość jednoznaczny. Religioznawcy uważają Świadków Jehowy za chrześcijan, podczas gdy „antysektyści" określają Świadków Jehowy „pseudochrześcijańską" lub „parachrześcijańską" sektą, odmawiając im tym samym prawa do miana chrześcijan. W ostatnich latach sytuacja w Rosji stała się bardziej skomplikowana. Presja ze strony „lobby antysektowego" na badaczy religioznawstwa wzrosła, a niektórzy badacze „zachwiali się" i zaczęli szukać „naukowych" argumentów na rzecz tezy, że Świadków Jehowy nie można uważać za chrześcijan. Na przykład w grudniu 2021 roku odbyła się debata wśród uczestników projektu *Encyclopedia of Protestantism* (Encyklopedia protestantyzmu) na temat tego, czy Świadkowie Jehowy są chrześcijanami. Tylko jeden uczestnik dyskusji, profesor A. P. Zabijako (Błagowieszczeńsk), argumentował, że Świadkowie Jehowy nie są chrześcijanami, ponieważ nie uznają Credo Nicejsko-Konstantynopolitańskiego. Nie można tego jednak uznać za naukowe kryterium definiujące chrześcijaństwo. Wiele kościołów chrześcijańskich posługuje się starszym Credo Apostolskim.
16	The Oriental Orthodox Churches do not recognize the Nicene Creed. This group of Christian churches includes the Armenian Apostolic Church, the Coptic Orthodox Church of Alexandria, the Syriac Orthodox Church of Antioch, the Assyrian Orthodox Church of the East, the Ethiopian Orthodox Tewahedo Church, the Eritrean Tewahedo Orthodox Church, the Malankara Orthodox Syrian Church, and the Maronite Church. Clearly, some Christians recognize the Nicene Creed and others do not. Therefore, we need to look for other criteria for Christian identity.	Orientalne Kościoły Prawosławne nie uznają Nicejskiego Wyznania Wiary. Do tej grupy kościołów chrześcijańskich należą: Ormiański Kościół Apostolski, Koptyjski Kościół Ortodoksyjny Aleksandrii, Syryjski Kościół Ortodoksyjny Antiochii, Asyryjski Kościół Prawosławny Wschodu, Etiopski Kościół Ortodoksyjny Tewahedo, Erytrejski Kościół Ortodoksyjny Tewahedo, Syryjski Kościół Ortodoksyjny Malankarski oraz Kościół Maronicki. Oczywiście, niektórzy chrześcijanie uznają Credo Nicejskie, a inni nie. Dlatego musimy poszukiwać innych kryteriów tożsamości chrześcijańskiej.
17	Thus, from the perspective of a religious studies scholar, Jehovah's Witnesses are Christians; there is no reason to call Jehovah's Witnesses a "pseudo-Christian" or "para-Christian" denomination.	Zatem, z perspektywy religioznawcy, Świadkowie Jehowy są chrześcijanami; nie ma powodu, by nazywać ich wyznaniem „pseudochrześcijańskim" lub „parachrześcijańskim".
18	The authoritative *Encyclopedia of Religion* views Jehovah's Witnesses as one of the Protestant denominations "seeking to restore	Autorytatywna *Encyclopedia of Religion* (Encyklopedia religii) definiuje Świadków Jehowy jako jedno z wyznań protestanckich

	Christianity to its original doctrines and practices."[22] The *Encyclopedia Britannica* defines Jehovah's Witnesses as a Millenarian denomination, that is, as a Christian denomination within Protestantism. [22] *Jehovah's Witnesses, Encyclopedia of Religion. Second edition. Macmillan Reference USA, Detroit: Thomson Gale, 2005, Vol. 7, pp. 4820-4824.*	„dążących do przywrócenia chrześcijaństwu jego pierwotnych doktryn i praktyk".[22] *Encyklopedia Britannica* definiuje Świadków Jehowy jako wyznanie millenarystyczne, czyli chrześcijańskie w obrębie protestantyzmu.
23	Scholars recognize that translations of the Holy Scriptures made by Jehovah's Witnesses are of a high standard.	Uczeni uznają, że przekład Pisma Świętego dokonany przez Świadków Jehowy stoi na wysokim poziomie.
55	Jehovah's Witnesses are not a sect; they are a denomination. Opponents of Jehovah's Witnesses call them nothing other than a "sect." Is there any basis for this? There are three main types of religious organizations generalny recognized by religious studies scholars: sects, denominations, and churches. The word "sect" comes from the Latin "*secta*" (school, path, doctrine, movement). As a rule, a sect emerges in opposition to one or another religion predominant in society and the state. Thus, the *Explanatory Dictionary of the Russian Language*, edited by Professor D. N. Ushakov, a corresponding member of the USSR Academy of Sciences, notes that a sect is "a religious community consisting of people who have broken away from the predominant church and have adopted a new doctrine." In the vast majoraty of cases, a sect is characterized by a tendency toward insularity and isolationism. This fact is reflected in the description of a sect, Niven in Ushakov's *Explanatory Dictionary*: "A self-contained group of per sons cut off from communication with others."[88] ---------- [88] *D. N. Ushakov, Sect, Explanatory Dictionary of the Russian Language, Vol. 4. Moscow, State Publishers of Foreign and National Dictionaries, 1940, p.132. [only in Russian]*	Świadkowie Jehowy nie są sektą; są wyznaniem. Przeciwnicy Świadków Jehowy nazywają ich po prostu „sektą". Czy jest ku temu jakaś podstawa? Istnieją trzy główne rodzaje organizacji religijnych, powszechnie uznawane przez religioznawców: sekty, wyznania i kościoły. Słowo „sekta" pochodzi od łacińskiego słowa „*secta*" (szkoła, ścieżka, doktryna, ruch). Z reguły sekta wyłania się w opozycji do takiej czy innej religii dominującej w społeczeństwie i państwie. Dlatego też w *Słowniku języka rosyjskiego* pod redakcją profesora D. N. Uszakowa, członka korespondenta Akademii Nauk ZSRR, zauważono, że sekta to „wspólnota religijna składająca się z ludzi, którzy odłączyli się od dominującego kościoła i przyjęli nową doktrynę". W zdecydowanej większości przypadków sekta charakteryzuje się tendencją do wyspiarskości i izolacjonizmu. Fakt ten znajduje odzwierciedlenie w opisie sekty Niven w *Słowniku objaśniającym* Uszakowa: „Samodzielna grupa osób odcięta od komunikacji z innymi".[88]
56	A similar definition of a sect is given in the *Dictionary of Foreign Words*: "Sect – a religious community that has broken away from the dominant church, a self-contained group alienated from the general public."[89] As for Jehovah's Witnesses, they emerged as a Bible study group rather than an opposing movement within another denomination; to date they continue to show a keen interest in the study of the Holy Scriptures. Jehovah's Witnesses do not shut themselves off from other people; they are not what one would call a "closed group, alienated from the general public." On the contrary, they are well-known for taking the initiative to go out and preach,	Podobną definicję sekty podano w *Słowniku wyrazów obcych*: „Sekta – wspólnota religijna, która oderwała się od dominującego kościoła, samodzielna grupa odizolowana od ogółu społeczeństwa"[89]. Jeśli chodzi o Świadków Jehowy, powstali jako grupa studiująca Biblię, a nie jako ruch opozycyjny w obrębie innego wyznania; do dziś wykazują żywe zainteresowanie studiowaniem Pisma Świętego. Świadkowie Jehowy nie izolują się od innych ludzi; nie są tym, co można by nazwać „zamkniętą grupą, odizolowaną od ogółu społeczeństwa". Wręcz przeciwnie, są znani z tego, że z własnej inicjatywy wychodzą i głoszą, rozmawiając z

	talking to people about the Bible. Thus, there is no reason to consider Jehovah's Witnesses a sect. --- [89] *I. V. Lekhin, F. N. Petrov, Dictionary of Foreign Words, 3rd edition, Moscow, State Publishing House of Foreign and National Dictionaries, 1949, p.805. [only in Russian]*	ludźmi o Biblii. Nie ma zatem powodu, by uważać Świadków Jehowy za sektę.
68	**The anti-cult myth as unofficial grounds for banning and prosecuting Jehovah's Witnesses** Anti-cultists claim that Jehovah's Witnesses manifest blind, submissive obedience to their leaders. And since the Governing Body of Jehovah's Witnesses is located in the United States and is therefore allegedly under the control of the political powers of that state, the anti-cultists are convinced that Jehovah's Witnesses can be used by the United States to destabilize the situation in Russia. This has absolutely no basis in reality, but this myth had a significant impact on the ruling to ban the religious organization of Jehovah's Witnesses and the prosecution of Jehovah's Witnesses as people potentially posing a threat to the security of the Russian Federation. First of all, it is important to understand that Jehovah's Witnesses do not advocate unquestioning and mindless submission to the leaders of their religious organization. They believe that a true Christian should not accept anything blindly, relying on the authority of one leader or another. A believer should be guided primarily by Bible principles, and when the Bible does not give a clear and definite answer to a certain question, he should listen to and follow his Bible-trained conscience. It is no coincidence that both the literature of Jehovah's Witnesses and the public talks of their leaders always contain references to the Bible, which believers take as their most convincing arguments. And the religious life of Jehovah's Witnesses itself includes study of the Bible and Biblebased literature, and discussion of issues and real-life situations designed to develop the Bible-trained conscience of the believer. The Governing Body of Jehovah's Witnesses adheres to the principle of not teaching anything beyond what is written in the Bible (1 Corinthians 4:6), and directs all the attention of believers to the Bible and its instructions. And Jehovah's Witnesses firmy believe that its instructions condemning aggression and violence are not subject to interpretation (Psalm 11:5; Hebrews 12:14). Over the 150 years of the existence of their	**Mit antysektowy jako nieoficjalna podstawa zakazu i ścigania Świadków Jehowy** Antysektyści twierdzą, że Świadkowie Jehowy okazują ślepe, uległe posłuszeństwo swoim przywódcom. A ponieważ Ciało Kierownicze Świadków Jehowy znajduje się w Stanach Zjednoczonych, a zatem rzekomo podlega władzy politycznej tego państwa, antysektyści są przekonani, że Świadkowie Jehowy mogą zostać wykorzystani przez Stany Zjednoczone do destabilizacji sytuacji w Rosji. Mit ten nie ma absolutnie żadnego uzasadnienia w rzeczywistości, ale miał znaczący wpływ na decyzję o zakazie działalności organizacji religijnej Świadków Jehowy i ich ściganie jako ludzi stanowiących potencjalnie zagrożenie dla bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Przede wszystkim należy zrozumieć, że Świadkowie Jehowy nie opowiadają się za bezkrytycznym i bezmyślnym podporządkowaniem się przywódcom swojej organizacji religijnej. Wierzą, że prawdziwy chrześcijanin nie powinien niczego ślepo akceptować, polegając na autorytecie tego czy innego przywódcy. Wierzący powinien kierować się przede wszystkim zasadami biblijnymi, a gdy Biblia nie daje jasnej i jednoznacznej odpowiedzi na dane pytanie, powinien słuchać swojego sumienia wyszkolonego na Biblii i postępować zgodnie z jego wskazaniami. Nieprzypadkowo zarówno literatura Świadków Jehowy, jak i wykłady publiczne ich przywódców zawsze zawierają odniesienia do Biblii, którą wierzący uznają za swoje najbardziej przekonujące argumenty. Samo życie religijne Świadków Jehowy obejmuje studiowanie Biblii i literatury biblijnej oraz omawianie zagadnień i sytuacji z życia wziętych, mające na celu kształtowanie sumienia wierzącego, wyszkolonego w oparciu o Biblię. Ciało Kierownicze Świadków Jehowy przestrzega zasady nienauczania niczego poza tym, co jest napisane w Biblii (1 Koryntian 4:6) i kieruje całą uwagę wierzących na Biblię i jej instrukcje. Świadkowie Jehowy głęboko wierzą, że instrukcje potępiające agresję i przemoc nie podlegają interpretacji (Psalm 11:5;

	organization, Jehovah's Witnesses have convincingly proven their commitment to nonviolence in all situations, even the most critical.	Hebrajczyków 12:14). W ciągu 150 lat istnienia swojej organizacji Świadkowie Jehowy przekonująco dowiedli swojego zaangażowania w niestosowanie przemocy w każdej sytuacji, nawet w najtrudniejszych.
70	Unfortunately, the myth that Jehovah's Witnesses pose a threat to state security influenced the country's leaders and became the real reason behind the unjust decision made on April 20, 2017, by the Supreme Court of the Russian Federation to ban the Administrative Center of Jehovah's Witnesses in Russia and all legalny registered local religious organizations of Jehovah's Witnesses.	Niestety mit, że Świadkowie Jehowy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa, wpłynął na przywódców kraju i stał się prawdziwym powodem **niesprawiedliwej** decyzji Sądu Najwyższego Federacji Rosyjskiej z 20 kwietnia 2017 r. o zakazie działalności Centrum Administracyjnego Świadków Jehowy w Rosji oraz wszystkich legalnie zarejestrowanych lokalnych organizacji religijnych Świadków Jehowy.
73	I was the fifth member of the panel of experts. Unlike the other experts who never studied the religious organization of Jehovah's Witnesses, I have studied the ideology and activity of that organization and have not seen anything unlawful in its beliefs or religious practices, so I wrote a dissenting opinion against the ban and liquidation of the Moscow community. On February 23, 2001, the Golovinsky court ruled that there were no grounds for liquidating and banning the activity of the Moscow community of Jehovah's Witnesses since the prosecutor's charges of inciting religious discord, destroying families, infringing on the private life and the rights and freedoms of citizens, and promoting suicide had not been proven. However, this decision was appealed by the Prosecutor's Office to the Moscow City Court, which on May 30, 2001, overturned the decision of the Golovinsky court and sent the case back to the same court for a new trial with a new panel of judges.	Byłem piątym członkiem zespołu ekspertów. W przeciwieństwie do pozostałych ekspertów, którzy nigdy nie badali organizacji religijnej Świadków Jehowy, zgłębiałem ideologię i działalność tej organizacji i nie dostrzegłem niczego niezgodnego z prawem w jej wierzeniach ani praktykach religijnych, dlatego **napisałem zdanie odrębne przeciwko zakazowi i likwidacji moskiewskiej wspólnoty**. 23 lutego 2001 roku sąd Gołowiński orzekł, że nie ma podstaw do likwidacji i zakazu działalności moskiewskiej wspólnoty Świadków Jehowy, ponieważ **zarzuty prokuratora** o podżeganie do waśni religijnych, niszczenie rodzin, naruszanie prywatności oraz praw i swobód obywatelskich oraz propagowanie samobójstw **nie zostały udowodnione**. Jednak prokuratura odwołała się od tej decyzji do Sądu Miejskiego w Moskwie, który 30 maja 2001 r. uchylił decyzję sądu Gołowińskiego i odesłał sprawę do tego samego sądu w celu przeprowadzenia nowego procesu przez nowy skład sędziowski.
77	Were there any real grounds for declaring these publications extremist? Throughout this time, I continued my study of the religion of Jehovah's Witnesses, regularly reading their publications. I read almost all the articles, brochures, and books that were later declared extremist by the courts, and I saw absolutely nothing extremist in them. I had to read quite a few of the expert conclusions that the courts used as the basis for declaring the publications of Jehovah's Witnesses to be extremist materials. As a religious studies scholar with many years of experience and a doctoral degree in Philosophical Sciences, earned for my study of the religious organization of Jehovah's	Czy istniały realne podstawy do uznania tych publikacji za ekstremistyczne? Przez cały ten okres kontynuowałem moje badanie religii Świadków Jehowy, regularnie czytając ich publikacje. Przeczytałem niemal wszystkie artykuły, broszury i książki, które później sądy uznały za ekstremistyczne, i **nie dostrzegłem w nich absolutnie niczego ekstremistycznego**. Zapoznałem się z wieloma opiniami biegłych, na podstawie których sądy uznały publikacje Świadków Jehowy za materiały ekstremistyczne. Jako badacz religioznawstwa z wieloletnim doświadczeniem i doktoratem nauk filozoficznych, uzyskanym za badania nad organizacją religijną Świadków Jehowy, **mogę stwierdzić, że w większości przypadków**

	Witnesses, I can state that in most cases, what is involved are “made to order” expert studies that were conducted by experts who are not only devoid of the necessary qualifications but also devoid of conscience.	**mamy do czynienia z „szytymi na zamówienie” badaniami eksperckimi, przeprowadzanymi przez ekspertów, którzy nie tylko nie posiadają niezbędnych kwalifikacji, ale także nie mają sumienia.**
92	From 2018-2022, during the time that I appeared in the courts at the invitation of the defense as a religious studies scholar, I had the opportunity to observe various types of law enforcement officers, judges, and prosecutors involved in the prosecution of Jehovah’s Witnesses. In general, as experienced, and for the most part sensible people, they understood that Jehovah’s Witnesses are not criminals.	W latach 2018-2022, w trakcie mojego występowania w sądach na zaproszenie obrony jako religioznawcy, miałem okazję obserwować różnego rodzaju funkcjonariuszy organów ścigania, sędziów i prokuratorów zaangażowanych w ściganie Świadków Jehowy. **Ogólnie rzecz biorąc, jako doświadczeni i w większości rozsądni ludzie, rozumieli oni, że Świadkowie Jehowy nie są przestępcami**.
98	“In the eyes of the strong, the weak is always to blame”.	„W oczach silnych, słabi zawsze są winni”.
120	The protocol of the questioning of expert Zayev on December 12, 2018 contains a multitude of erroneous assertions showing that he was very poorly informed about the teachings and religious practices of Jehovah’s Witnesses. For example, Zayev states that Jehovah’s Witnesses are forbidden “to read the old literature of the society of Jehovah’s Witnesses” (vol. 13, sheets 108-109). By referring to this supposed ban, Zayev attempts to proce that Jehovah’s Witnesses are constantly modifying their teachings, and therefore studying “old” issues of magazines could undermine believers’ trust in the leadership of the religious organization. In reality, there is no such ban: all issues of *The Watchtower* in Russian since 1986, and in English since 1950, are posted with free access on the official website, “*Watchtower Online Library*.”	Protokół z przesłuchania biegłego Zajewa z 12 grudnia 2018 roku zawiera szereg błędnych twierdzeń, wskazujących na jego bardzo słabą znajomość nauk i praktyk religijnych Świadków Jehowy. Na przykład Zajew stwierdza, że Świadkom Jehowy zabrania się „czytania starej literatury Towarzystwa Świadków Jehowy” (tom 13, s. 108-109). Powołując się na ten rzekomy zakaz, Zajew próbuje udowodnić, że Świadkowie Jehowy stale modyfikują swoje nauki, a zatem studiowanie „starych” numerów czasopism może podważyć zaufanie wiernych do kierownictwa organizacji religijnej. W rzeczywistości taki zakaz nie istnieje: wszystkie wydania *Strażnicy* w języku rosyjskim od 1986 roku, a w języku angielskim od 1950 roku, są zamieszczane i udostępniane bezpłatnie na oficjalnej stronie internetowej „*Watchtower Online Library*”.
121	I cannot forget the performance of the woman representing the prosecutor’s office, who during the entire court session was either looking at her “fresh” manicure or answering messages on her iPhone.	Nie mogę zapomnieć o wystąpieniu kobiety reprezentującej prokuraturę, która przez całe posiedzenie sądu albo przyglądała się swojemu „świeżemu” manicure, albo odpowiadała na wiadomości na swoim iPhonie.
140	Elders and other Jehovah’s Witnesses with whom I spoke in 2017-2023 note that as a result of the ban on the organization, those who had only a casual interest were “sifted out,” while the influx of new believers and the number of those Banting to be baptized increased, and many of those who had left the organization or had become inactive started actively preaching again. The believers in the religious groups I was able to visit were not frightened by the ban and continued preaching actively.	Starsi i inni Świadkowie Jehowy, z którymi rozmawiałem w latach 2017-2023, zauważają, że w wyniku zakazu działalności organizacji, osoby, które przejawiały jedynie luźne zainteresowanie, zostały „odsiane”, podczas gdy napływ nowych wierzących i liczba osób zgłaszających się do chrztu wzrosła, a wielu z tych, którzy opuścili organizację lub stali się nieaktywni, ponownie zaczęło aktywnie głosić. Wierni z grup religijnych, które udało mi się odwiedzić, nie przestraszyli się zakazu i kontynuowali aktywną działalność kaznodziejską.

W dalszej części książki znajduje się Część II autorstwa Eleny Wołkowej,
która zawiera wywiady z pewnymi rosyjskimi ŚJ, dlatego nie przytaczam z tej części żadnych cytatów.